

Oponentský posudok

Vybrané štúdie zo zmenkového práva

JUDr. Branislav Jablonka, PhD.

Zmenkové právo sa bezpochyby tradične zaraďuje do obchodného práva aj keď má svoj relatívne samostatný vývoj, a to obzvlášť v podmienkach Slovenska. Dlhodobo je už reprezentované zákonom č. 191/1950 Sb. zákon zmenkový a šekový, ktorý mal na území Slovenska svojich právnych predchodcov. Napriek tomu že uvedený zákon bol formálne účinný, k jeho aplikácii najmä v oblasti zmenkových vzťahov došlo až po roku 1991 i keď nie práve v typicky obchodnoprávných vzťahoch.

Pre väčšinu právnickej generácie bolo zmenkové právo *terra incognita* a všetci sme čerpali z prednášok a publikačnej činnosti jediného odborníka na území Čiech a Slovenska, ktorým bol Zdeněk Kovařík. Určitý rešpekt voči zmenkovému a šekovému právu ostal stále zachovaný. Len málo právnikov sa vydalo na skúmanie tejto špecializovanej problematiky a jedným z nich je JUDr. Branislav Jablonka, PhD, ktorý predložil súbor prác ako habilitačnú prácu. Habilitačnú prácu predstavuje deväť vybraných publikovaných príspevkov z problematiky zmenkového práva.

V prvom predložennom príspevku sa autor zaoberá prevodom práv zo zmenky a otvára otázku, či práva zo zmenky (podľa jednotlivých druhov) je možné previesť len osobitným inštitútom, ktorý je upravený v zákone zmenkovom a šekovom (indosament) alebo tieto práva je možné previesť aj na základe všeobecnej úpravy, ktorá je v Občianskom zákonníku (cesia). Zároveň skúma postavenie zákona o cenných papieroch pri prevodoch práv zo zmenky vo vzťahu k zákonu zmenkách a šekoch a k Občianskemu zákonníku. Na základe vykonanej analýzy prišiel k záveru, že prevod práv zo zmenky na rad je možný len na základe indosamentu.

Druhý príspevok analyzuje náležitosti zmenky z hľadiska jej podpisu pri fyzických a právnických osobách so zameraním na podpis zmenky právnickými osobami. Ide o jednu z podstatných náležitostí zmenky, pretože nedostatok podpisu spôsobuje absolútnu neplatnosť zmenky. Autor pri svojich úvahách rozlišuje formálnu a materiálnu stránku podpisu. Posudzovaný príspevok má širší záber, pretože sa týka konania právnických osôb ako takých, pri písomných právnych úkonoch. Autor štruktúrovane podľa právnej povahy právnických

osôb (verejnoprávne a súkromnoprávne) analyzuje právnu úpravu konania menom právnickej osoby. V tejto súvislosti nie je možné akceptovať záver autora ohľadne podpisovania zmenky (vyslovený v inom publikačnom výstupe), starostom v dôsledku osobitného spôsobu tvorby vôle a jej prejavu u samosprávnych jednotiek, čo vyplýva z ich právneho postavenia na základe osobitného právneho predpisu. Pri obchodných spoločnostiach autor riešil problém absencie podpisu druhého štatutárneho orgánu pri ich spoločnom konaní. Záver, podľa ktorého pri podpise len jedným členom štatutárneho orgánu nejde o právny úkon právnickej osoby, pričom zmenkovo nie je zaviazaná ani fyzická osoba, ktorá zmenku podpísala, je správny. Osobitnú pozornosť venuje oprávneniu konať za právnické osoby, ktoré sú v osobitnom režime, napr. v likvidácii alebo v konkurze a pod. V príspevku sa zaoberá aj inými osobami, ktoré sú oprávnené konať za právnickú osobu ako napr. prokuristom, osobou oprávnenou konať podľa § 15 Obchodného zákonníka a pod. Autor neuviedol svoj názor pri neuvedení funkcie prokuristu pri jeho podpise na zmenke a nechal tento problém otvorený. Dlhšiu dobu nebol vyjasnený ani problém platnosti právneho úkonu, a to sa týka aj zmienek, keď pri spoločnom konaní členov štatutárneho orgánu jeden jeho člen splnomocní druhého a právny úkon, pre ktorého platnosť zákon vyžaduje písomnú formu, podpísal len jeden člen štatutárneho orgánu. Na tento problém autor v tomto príspevku nereagoval. V posudzovanom príspevku autor veľmi citlivo a správne rozlišuje situácie, keď určitá osoba koná ako zástupca a keď ide o jej priame konanie.

Tretí príspevok analyzuje možnosti veriteľa uplatniť práva zo zmenky pred jej splatnosťou voči nepriamym dlžníkom, ak hlavný dlžník sa nachádza v osobitnom právnom a ekonomickom režime. Ide o osobitný zmenkový inštitút, ktorý umožňuje uplatniť veriteľovi práva zo zmenky pred jej splatnosťou. Predložený príspevok predstavuje interpretáciu „historických“ ustanovení zákona o zmenkách a šekoch (exekučná likvidácia majetku zmenečníka, zastavenie platieb zmenečníkom) v konfrontáciu s osobitnými právnymi úpravami *de lege lata*. Za exekučnú likvidáciu majetku, podľa autora, je potrebné považovať vyhlásenie konkurzu alebo povolenie vyrovnania (podľa vtedy platnej úpravy insolvenčného konania), aj keď česká doktrína vyslovila iný názor. Podrobne hodnotí aj možné prípady kedy ide o neprijatie zmenky, a to úplné alebo čiastočné (postih pre neprijatie).

Štvrtý príspevok rieši mimoriadne závažnú problematiku, ktorá sa týka spotrebiteľských právnych vzťahov. Práve v tejto oblasti sa zmenky začali masovo uplatňovať v súvislosti s prvou vlnou privatizácie a neskôr pri poskytovaní spotrebiteľských úverov. Aj keď v súčasnosti je táto problematika už neaktuálna, pretože zákonom sú zmenky pri spotrebiteľských právnych vzťahoch úplne zakázané, do prijatia tejto právnej úpravy súdy riešili množstvo sporov v súvislosti s uplatňovaním pohľadávok zo zmienek voči spotrebiteľom. Autor podával interpretačné návody na vtedy platnú právnu úpravu, ktorej sa nepodarilo dosiahnuť cieľ stanovený v Smernici Rady ES č. 87/102/EHS týkajúcej sa spotrebiteľských úverov. Príspevok poskytuje výklad k sporným ustanoveniam vnútroštátneho práva.

Piaty príspevok analyzuje inštitút zmenkového ručenia (avalu), právne postavenie ručiteľa zmenky (avalistu) a najmä možnosti jeho obrany voči plateniu zmenky. Pre tieto účely rozlišuje autor abstraktný a kauzálny aval.

V šiestom vybranom príspevku kriticky hodnotí reformu zmenkového civilného procesu. Tento príspevok je reakciou na zmenu civilného procesu a exekučného poriadku, ktorá „mimoriadnou“ právnou úpravou uložila v záujme preexponovanej ochrany spotrebiteľov preskúmať právoplatné rozsudky súdov, ak priznávali pohľadávky zo zmenky. Ďalšia zmena sa týkala obsahových náležitostí žaloby proti fyzickej osobe, v ktorej sú uplatňované práva zo zmenky. Autor prišiel k záveru, že posudzovaná procesná úprava vytvorila z typicky abstraktného právneho úkonu (zmenky) kauzálny právny úkon v tom, že pri uplatňovaní práv zo zmenky vyžadovala popis vnútornej príčiny (kauzy) emisie (vystavenia) zmenky, čím úplne poprela prapodstatu zmenky vyplývajúcu z hmotnoprávnej úpravy. Zároveň príslušná novelizácia vypustila z civilného procesu zmenkový platobný rozkaz. Tento inštitút nebol prevzatý ani do novej procesnej úpravy v Civilnom sporovom poriadku.

Siedmy príspevok sa zaoberá právnou povahou zmenkového vzťahu. Autor tu podáva analýzu zmenkového vzťahu ako cenného papiera aj vo väzbe na možnosť umorenia zmenky a medzi iným konštatuje, že zmenka nie je „absolútne „ dokonalý cenný papier. Prostredníctvom absolútnych námietok voči plateniu zmenky poukazuje na rozdiely medzi námietkou neplatnosti zmenky a námietkou neexistencie zmenkového záväzku.

Ôsmy a deviaty príspevok sa venuje problematike blankozmenky. Tieto dva príspevky predstavujú komplexný pohľad na tento typ zmenky a obsahujú historický vývoj blankozmenky ako aj príslušné relevantné zmenkové doktríny. Pozornosť autora je koncentrovaná predovšetkým na vyplňovacie právo, ktoré sa často v praxi blankozmeniek zneužíva a možnosti podávať námietky.

Posudzované príspevky je potrebné hodnotiť v kontexte doby, v ktorej boli napísané, s prihliadnutím na vývoj judikatúry, úroveň vtedajšieho poznania a v spojitosti s ďalšou publikačnou činnosťou autora v tejto alebo v súvisiacej oblasti. Tieto aktivity autora vyústili do napísania Komentára k zákonu zo zmenkách a šekoch. Autor svojou publikačnou činnosťou preukázal schopnosť samostatne vedecky pracovať. V posudzovaných prácach používal rozhodujúce vedecké metódy, ako je napr. metóda historická, analýzy, syntézy, dedukcie, komparácie a ďalšie. Autor zmapoval v oblasti zmenkového práva relevantné doktríny a príslušnú judikatúru. Na základe získaných poznatkov formuluje svoje závery a nebojí sa oponovať aj prevládajúcim právnym názorom, čo je pre vývoj ďalšieho poznania veľmi dôležité. Jeho názory ovplyvnili aj vývoj judikatúry v oblasti zmenkového práva.

Na základe uvedeného odporúčam prijať habilitačnú prácu na obhajobu a v prípade úspešnej obhajoby udeliť JUD. Branislavovi Jablonkovi, PhD.

vedecko- akademickú hodnosť „docent“

